

DOI 10.26886/2520-7474.5(69)2025.2

UDC 7.034

**BAROQUE STYLE IN THE TERRITORIES OF THE GRAND DUCHY OF
LITHUANIA AND THE POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH IN THE
17TH AND 18TH CENTURIES**

Kateryna Enyushina, Postgraduate student

<https://orcid.org/0009-0001-2321-0698>

e-mail: k.eniushina.asp@kubg.edu.ua

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine, Kyiv

The article is devoted to the analysis of the Baroque style in the territories of the Grand Duchy of Lithuania and the Polish–Lithuanian Commonwealth during the 17th–18th centuries. It examines the features of architecture, visual arts, and spiritual culture in the context of Catholic and Uniate influences. Particular attention is given to local forms of Baroque, social and cultural factors, and religious contexts.

The subject of this study is the local forms of Baroque art in the territories of the Grand Duchy of Lithuania and the Polish–Lithuanian Commonwealth in the 17th–18th centuries, specifically their architecture, visual arts, and spiritual culture within the context of religious and sociocultural influences. The aim of the work is to identify the characteristics of these forms, analyze the role of Catholic, Uniate, and local traditions in shaping the Baroque style, and to comprehend their significance for the region's cultural identity.

The research methodology is based on historical, cultural, and art historical approaches. Methods applied include comparative analysis, historical reconstruction, and typological description of architectural forms and artistic practices. The study draws on the analysis of historical sources, architectural monuments, and artistic artifacts of the Baroque era.

As a result of the study, the main directions of Baroque art in the Grand Duchy of Lithuania and the Polish–Lithuanian Commonwealth are identified, including Jesuit, Sarmatian, Ukrainian, Mazepian, Cossack, and Basilian Baroque. It is demonstrated that the artistic styles of the 17th–18th centuries in these regions were the result of cultural synthesis, where Western European influences merged with national and religious traditions.

Thus, Baroque emerged not only as an artistic phenomenon but also as a significant means of expressing social identity and spiritual self-awareness. Its spread contributed to the formation of a regional cultural model of Eastern Europe.

Key words: *baroque, Polish–Lithuanian Commonwealth, Grand Duchy of Lithuania, Sarmatism, Basilians, Jesuits, Cossack Baroque, Mazepian Baroque, architecture, 17th–18th-century art.*

К. Енюшіна, аспірантка; Стилістика бароко на теренах Великого князівства Литовського та Речі Посполитої у XVII–XVIII століттях / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Стаття присвячена комплексному вивченню стилю бароко, який втілювався в мистецьких творах (архітектурі, скульптурі, різьбі) на територіях Великого князівства Литовського та Речі Посполитої XVII–XVIII століть. В роботі досліджено локальні варіанти барокового стилю, зокрема, «єзуїтське», «сарматське», «українське», «козацьке», «мазепинське», «віленське», «василіанське» бароко. Проаналізовано їхні специфічні художні особливості. А також виявлено вплив релігійних і соціокультурних чинників на їх формування та поширення у вище згаданих країнах.

Предметом дослідження є стилістичні форми мистецтва XVII–XVIII століть на теренах Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Метою роботи є виявлення та осмислення локальних

проявів барокового мистецтва в архітектурі, скульптурі та різьбі, а також аналіз їхнього розвитку в регіонах Східної Європи.

Методологія дослідження базується на історико-культурних та мистецтвознавчих підходах. Застосовано методи компаративного аналізу, історичної реконструкції, типологічного опису архітектурних форм і художніх практик. Робота зосереджена на аналізі джерел, пам'яток архітектури та художніх артефактів доби бароко.

У результаті роботи були дослідженні стилістичні особливості барокового мистецтва Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Визначено, що формування мистецьких стилів XVII–XVIII століть на цих землях було результатом синтезу, де західноєвропейські впливи поєднувалися з національними та релігійними традиціями.

Висновки. Отже, виявлено, що стиль бароко став не лише художнім явищем, а й важливим засобом вираження культурної ідентичності та духовної самосвідомості представників певних народів. На територіях Великого князівства Литовського та Речі Посполитої він проявився у специфічних локальних формах, поширення яких сприяло формуванню регіональної стилістики у Східній Європі.

Ключові слова: бароко, Річ Посполита, Велике князівство Литовське, сарматизм, василіани, єзуїти, українське бароко, козацьке бароко, мазепинське бароко, архітектура, скульптура, різьблення.

Вступ. У XVII–XVIII століттях бароко стало провідним мистецьким стилем у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій, охоплюючи архітектуру, живопис і декоративне мистецтво. Його поширення відображало релігійні, політичні та соціальні трансформації, формуючи нову культурну парадигму, що виявилася у локальних

формах – «єзуїтському», «сарматському», «українському», «мазепинському», «віленському», «василіанському» бароко.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі регіональних проявів бароко із застосуванням міждисциплінарного підходу. У роботі здійснено систематизацію основних типів барокового мистецтва. Попри зростаючий інтерес до теми в українській, польській і литовській історіографії, досі відчутно бракує синтетичних досліджень, що поєднують мистецтвознавчий аналіз із ширшим культурно-історичним контекстом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових колах значну увагу привертають дослідження стилістики барокового мистецтва Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Роботи О. Завадського [5], М. Андрусяка [2] та Д. Антоновича [1] акцентують важливість культурної ролі бароко, зокрема у контексті меценатства Івана Мазепи та впливу релігійних традицій на мистецтво даного періоду. Праці означених вчених допомагають краще усвідомити взаємодію культурних впливів у вказаних країнах XVII–XVIII століть.

У зарубіжній та українській літературі все більше уваги приділяється локалізованим формам бароко, які віддзеркалюють регіональні особливості та соціокультурні чинники. Наприклад, С. Подгурська [10] та О. Ремешило-Рибчинська [11] досліджують архітектурні ансамблі та монастирські комплекси, що демонструють специфіку єзуїтського бароко у Східній Європі. Ці споруди підкреслюють роль релігійних інститутів у формуванні стилю.

Вітчизняні автори О. Єрошкіна [4] та Ю. Соловйова [12], зосереджують увагу на історико-культурних аспектах українського бароко та його зв'язках із православно-унійною традицією і її впливі на формування національної ідентичності. Їхні дослідження виявляють

важливість стилю бароко як художнього й духовного явища у контексті культурних трансформацій Східної Європи XVII–XVIII століть.

Водночас існує потреба у комплексних міждисциплінарних дослідженнях, які б поєднували мистецтвознавчий аналіз із ширшим історико-соціокультурним контекстом. Вони дозволять систематизувати знання про барокову стилістику окремо взятих регіонів і краще розкрити їхнє значення для історії мистецтвознавства Східної Європи.

Мета та завдання. Метою дослідження є виявлення особливостей локальних форм барокового мистецтва у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій XVII–XVIII століть. Завданнями дослідження є визначення основних рис барокової архітектури, живопису, декоративного мистецтва, а також з'ясування їхньої ролі у формуванні культурної ідентичності вищезгаданих регіонів.

Виклад матеріалу. Однією з головних стилістичних систем межі XVI–XVII століть стало бароко. Народжене в Італії, воно набуло в цій країні найбільшого розквіту, а згодом розповсюдилося в інші країни Європи.

Бароко охопило всі сфери культури та продовжило розпочатий в епоху Відродження розвиток літератури, архітектури, скульптури, живопису, музики, театру. Воно захоплювало глядача блискучістю форм, чепурністю ліній, багатством оздоблень, розкішшю фарб.

В цілому мистецтво періоду бароко характеризується яскравою та виразною декоративністю, пишнотою та парадністю у поєднанні з емоційністю. Стиль виріс на ренесансовій основі. Він продовжив розвиток гуманістичних ідеалів. Образ людини перебував у центрі уваги багатьох митців [4; 7].

У XVII столітті, як частина контрреформаційного руху ордену єзуїтів (Товариства Ісуса), сформувалося «єзуїтське бароко». Воно було пов'язане з поширенням католицької віри, зміцненням позицій Церкви та

протидією протестантизму. В архітектурі єзуїти використовували барокові засоби для створення вражаючих, монументальних споруд, які мали не лише сакральне, а й просвітницьке та проповідницьке значення [8].

Напрямок «єзуїтське бароко» характеризується простотою, стриманістю та водночас виразністю форм, які відповідали функціям храмів: навчанню, проповідям, богослужінням. До основних рис архітектури даного типу належали базилікальний тип планування (однонавний або тринавний), стримані симетричні фасади, часто з вертикальним членуванням пілястрами чи колонами. Інтер'єри оздоблені з акцентом на проповідницьку сцену – кафедру, орган, яскраво декоровані вітари. Храми поєднували релігійні та освітні функції, слугували осередками освіти і культурного впливу.

Перша суто барокова споруда єзуїтів – костел Господнього тіла (1584–1593 рр.). Вона була зведена на теренах сучасної Білорусії (тоді частини Речі Посполитої) у резиденції Радзивіллів, місті Несвіжі, на замовлення Миколи-Криштофа Радзивілла [17]. Архітектором був єзуїт Ян Марія Бернадоні. Згодом зводять костели у Любліні, Ярославі, Калозі, Кракові. На землях етнічної України одним із найяскравіших зразків єзуїтської архітектури XVII століття стали костели Петра і Павла у Львові (1610–1630 рр.) та Луцьку (1616–1639 рр.) за проектами архітектора-єзуїта Джакомо Бріані [8; 173].

В історії Європи XVI–XVIII століть особливого значення набувають інтеграційні процеси, зокрема зближення «латинського» Заходу та візантійсько-слов'янського світу. Бароко стало першим стилем, що об'єднав різні традиції. Особливо тісні релігійні й мистецькі контакти встановилися між Італією та Річчю Посполитою. У XVI столітті італійські архітектори-єзуїти активно працювали на теренах цієї конфедерації, створюючи в стилі раннього бароко [8; 170].

Риси вище згаданого стилю отримують також перші світські споруди. У них були присутні внутрішні двори, бічні вежі по кутах та барокові дахи. Прикладом є палац краківських єпископів у місті Кельце (1637–1644 рр.). Побудована ця споруда була за ініціативи краківського єпископа Якуба Задзика, італійського походження. Архітектором вважають Томмазо Пончіно (Tommaso Poncino) із Лугано (Швейцарія), що поєднав італійські та голландські традиції бароко-маньєризму [8; 174].

Розвиток бароко у різних країнах Європи відзначався відчутною асинхронністю, маючи розбіжності хронологічних меж. Проте кожен народ привніс у стиль нові риси. Без сумніву, формуванню та розквіту означеного мистецького напрямку сприяли культурно-етнічні контакти. Проте, й місцеві традиції відіграли далеко не останню роль.

Культуру бароко Великого князівства Литовського та Речі Посполитої XVI–XVIII століть пов'язують з «сарматизмом». Дане поняття визначало ідеали, цінності, стиль життя і звичаї польської шляхти цього часу. Її представники вірили хронікам XV–XVI століть, що їхніми предками було плем'я сарматів. Від них місцеві жителі, згаданих вище територій, успадкували закони та звичаї, які гарантували свободу і рівність громадян [15; 86].

Упродовж XVI століття сарматська тематика набула стійкої популярності у польській історіографії. У працях тогочасних істориків з Польщі Сарматія інтерпретувалася як політична спадкоємниця держави Ягеллонів. Географічне розташування якої пов'язували з слов'янськими територіями Центральної та Східної Європи. Особлива увага в дослідженнях науковців приділялася формуванню сарматського походження слов'янських народів, зокрема поляків та русинів (українців). Минуле цих народів піддавалося героїзації та міфологізації.

Сарматів вважали праслов'янами, що пояснювалося відсутністю на той час знань про їх іранське походження [15; 38].

В Польщі XVI століття будуються нові величні храми, монастирі, каплиці, перебудовуються старі готичні та ренесансові споруди. Тут з'являються пишно декоровані вівтарі, органи, амвони, сповідальні. Поширенню бароко у світському мистецтві сприяв королівський двір, про що свідчить перебудова королівського замку в Варшаві. Король Зигмунд III Ваза перетворює його із фортифікаційної споруди на резиденцію монархів і центр політичного життя. Італійські архітектори надають споруді рис раннього бароко [14; 86].

Із плином історичного часу сприйняття терміну «сарматизм» змінювалося. За доби Просвітництва ним позначалися негативні риси польської шляхти (анархізм, свавільність). А після поділів Польщі (1772, 1793, 1795 років) дана термінологія вживалася щодо поляків, які боролися за свободу своєї Батьківщини. У сучасній польській історіографії термін «сарматизм» уживають для позначення комплексу культурних і цивілізаційних явищ доби пізнього Відродження та бароко [13; 39].

Наприкінці XVII – на початку XVIII століття на території Речі Посполитої, особливо в середовищі шляхти Великого князівства Литовського, в архітектурі сформувався стиль, який дослідники визначають як «сарматське бароко». Він мав специфічне поєднання елементів західноєвропейського бароко з локальними традиціями та оборонною стилістикою. Даний напрям характеризувався масивністю, геометричною будовою, архітектурною стриманістю фасадів із готично-романськими елементами. Інтер'єри часто багаті, контрастуючи з фасадною стриманістю. «Сарматизм» поєднував елементи легендарного минулого, релігійної ортодоксії та барокового мистецтва [18].

У другій половині XVIII століття означений напрям починає втрачати свою домінуючу позицію під впливом ідей Просвітництва, зростання буржуазного мислення та втрати незалежності Речі Посполитої. Проте, попри свою ідеологічну обмеженість і консервативність, «сарматизм» залишив вагомий слід у культурній спадщині Центрально-Східної Європи, зокрема в архітектурі, літературі та живописі XVII–XVIII століть [18].

У другій половині XVII століття Київ став центром барокової культури звідки її вплив ширився на північний-схід, у напрямку Росії і на південний-захід на Балкани. Особливістю стилю була здатність вдало пристосовуватися до національних і регіональних умов й традицій [9].

Назване «українським» бароко було взаємопов'язане з художніми процесами, що відбувалися в країнах Західної Європи і в слов'янському світі. Стиль виконував функцію посередника між Сходом і Заходом, між Заходом і південними слов'янами. У цьому відчутні витоки Києворуської культури, а через зв'язки з латинсько-візантійським світом – традиції пізньої античності [16; 7].

Національні фактори відіграли важливу роль в еволюції стилю. Бароко в Україні увібрало в себе весь багатий досвід європейського мистецтва, об'єднавши його з власними естетичними засадами та розумінням прекрасного [16; 7].

Стиль «українське» бароко за його формами можна поділити на так зване «високе», «середнє» та «низьке». «Високе» бароко створювалося та розповсюджувалося представниками аристократії і духовенства. «Середнє» і «низьке» – міщанством, козацтвом, селянством [12; 35].

Риси «українського» бароко такі як урочистість, триумфальність, возвеличення духу, гармонії та спокою були втілені майстрами в монастирях: Троїцькому в Густині (XVII століття, терени сучасної

Чернігівської області), Троїцькому в Чернігові (XVII–XVIII століття), Крупецько-Батуринському (XVII століття), Петропавлівсько Глухівському (XVII–XVIII століття) [16; 11].

XVII століття стало періодом утвердження козацько-гетьманської державності й активізації культурно-освітнього руху, що супроводжувався зростанням меценатської діяльності козацької старшини. Власним коштом вони споруджували храми та монастирі, щедро прикрашаючи їх. Окрім цього, сформували власне творче середовище, яке відіграло важливу роль у духовному житті народу й сприяло розвитку самобутніх художніх цінностей.

У другій половині XVII – на початку XVIII століття сформувався стиль, відомий як «козацьке» бароко, який поступово набув широкого поширення на українських землях. Гетьмани та козацька старшина виступали активними замовниками та меценатами архітектурних і мистецьких проєктів. Серед найвідоміших меценатів вирізнялися гетьмани Іван Самойлович, Іван Мазепа, Данило Апостол, а також представники старшини – полковники Павло Герцик, Василь Миклашевський, Яків Мокієвський та багато інших [1; 9].

На перше місце серед меценатів варто поставити гетьмана Івана Степановича Мазепу, котрий збудував цілу низку церков. Він мав неабиякий природний розум, отримав гарну освіту та був видатним політиком і вправним оратором [6].

Протягом 21-го року гетьманування Іван Мазепа став одним із найбагатших феодалів Європи. Більшу частину своїх особистих коштів він віддавав на розвиток просвітництва, культурних та релігійних закладів. Будучи покровителем православ'я, він побудував по всій Гетьманщині велику кількість храмів у стилі «козацького», або як його з часом почали називати – «мазепинського» бароко. Також він засновував школи та друкарні, аби українська молодь могла

користуватися благами освіти. Гетьман листувався з багатьма вченими та митцями, яких запрошував до співпраці [7; 76].

Доба І. Мазепи характеризується піднесенням усіх галузей мистецтва: архітектури, різьблення, малярства, гравюри, декоративно-ужиткового мистецтва. Майже зовсім припиняється дерев'яне будівництво, натомість зводяться кам'яні церкви. Його коштом здійснювалися реставраційні роботи в монастирях Києва та Чернігова [5; 22].

Меценатську діяльність гетьмана наслідували також генеральна і полкова старшина. Серед них варто виділити В. Кочубея, Д. Дуніна-Борковського, І. Мокієвського, Я. Коровченка, С. Мировича, П. Герцика, І. Думитрашка, Я. Лизогуба, І. Сулиму й інших [5]. Вони надавали кошти на будівництво храмів та на їх стінах розміщували родинні герби або власні портрети, щоб залишити нащадкам згадки про свої діяння.

У часи І. Мазепи звели великі «соборні» кафедральні і монастирські церкви. В їхній будові відобразилося відродження давніх візантійських традицій. Зразками для них слугували старі церкви Києва та Чернігова. Вони були прямокутні в плані, з шістьма стовпами, що ділили храм на три частини (нави), і п'ятьма банями – посередині та понад кутами. Багато уваги присвячувалося оздобленню головного входу або порталу. В них була помітна надзвичайна розкіш скульптурної орнаменталії, з декоративними щитами, хвилястими лініями волют, пілястрами та колонами з розкішно оздобленими капітелями. Поширеними мотивами були завитки виноградної лози, листя аканту, фігурки янголів, китиці квітів [5].

За мазепинської доби був присутній синтез західно-європейського барокового мистецтва з українськими народними традиціями, що проявився у всіх сферах мистецтва. У перші десятиліття після смерті І. Мазепи були живі звичаї його періоду. Будівництво, малярство,

штихарство, різьблення, ювелірне мистецтво, шиття, тканини, скло, вироби з металу досягло пишного розквіту. Буйний, розкішний орнамент цієї доби відрізнявся від попередньої та наступної ошатністю [2; 74].

В 30-х роках XVIII століття на території Литви, Білорусії та Західної України поширився новий напрям «віленське» бароко. Розповсюдився він завдяки діяльності випускників архітектурного відділу Віленського університету. У його витоків стояв зодчий Йоган-Кристоф Глаубіц та архієпископ Флоріан Гребницький. Особливої популярності напрям набув серед греко-католиків, звідси походить його друга назва «уніанське» бароко [10; 68].

Стильовими особливостями «віленського» бароко було поєднання місцевих національних традицій з запозиченими західноєвропейськими формами. Архітектура має чимало зразків, що віддалено нагадують споруди в стилі «єзуїтського» бароко, розповсюдженого в XVII–XVIII столітті. Сакральні споруди позбавленні спрощеності та важкості, отримали легкість, ажурність веж, хвилястість, підвищену пластичність головних фасадів і ярусних веж, декорування скульптурними елементами. Вівтарі та дерев'яні статуї, стали невід'ємною частиною храмів [3; 249].

Найкращою архітектурною пам'яткою «віленського» бароко є костел Петра і Павла (XVII століття) у Вільнюсі. Його засновником був феодал гетьман Великого князівства Литовського й віленського воєводства Михайло Казимеж Пац. Вельможа мав за мету створити для себе грандіозну усипальницю, яка б свідчила про його велич. Будувався костел за проектом зодчого Я. Заори. Фасади та інтер'єр споруди були прикрашені ошатним та рясним ліпним декором, а також скульптурою, різьбленням та фресками, які вражали розкішшю [14; 7].

Специфічним напрямом української сакральної архітектури та мистецтва стало «василіанське» бароко. Воно сформувалося у XVII–

XVIII століттях у межах діяльності Василіанського чину (Чину Святого Василія Великого) – греко-католицького чернечого ордену. Це явище стало важливою складовою українського барокового мистецтва та репрезентувало синтез західноєвропейських художніх традицій з візантійсько-слов'янською духовною спадщиною [10].

В архітектурі «василіанського» бароко поєднувалися традиції тридільної схеми східнослов'янського храму з характерними рисами римського бароко. Для цього стилю були притаманні дві вежі, фасадна симетрія та декоративне членування стін, що створювало гармонійний і водночас урочистий вигляд. Оздоблення фасадів і бань відзначалося пишністю, але збереженням пропорційної цілісності. Водночас суттєвим елементом василіанської архітектури стало формування розвинених монастирських комплексів. До їх складу входили не лише храми, а й келії, трапезні та навчальні заклади. Вони відображали комплексний характер монастирського життя й освітньої діяльності.

Вершиною розвитку «василіанського» бароко став Собор святого Юра у Львові (1744–1762), (архітектор Б. Меретин, скульптор Й–Г. Пінзель). Споруда поєднує в собі складну архітектурну композицію з виразним і динамічним скульптурним оздобленням, що є характерним для стилю. Відображає високу майстерність вітчизняних митців XVII–XVIII століть.

За участі представників василіанського ордену з ініціативи та коштом української громади у 1761 році було зведено Церкву Воздвиження Чесного Хреста у місті Бучач (Тернопільська область). Архітектором святині був Бернард Меретин, а оздобленням інтер'єру займався відомий галицький скульптор Йоган–Георгій Пінзель. Ансамбль наслідує стилістику храмів, що побудовані на території Литви та Білорусії [11; 5].

Визначними осередками чернечої та освітньої діяльності василіанів були монастирі у Підкамені, Бучачі, Крехові. У межах Речі Посполитої представники ордену створювали духовно-освітні центри (школи, друкарні), які формували нову інтелектуальну еліту. Барокова естетика допомагала інтегрувати українське мистецтво в європейський контекст, зберігаючи водночас його самобутність.

Висновок. Бароко на території Великого князівства Литовського та Речі Посполитої у XVII–XVIII століттях стало важливим мистецьким явищем, яке відображало складні соціокультурні, релігійні та політичні процеси регіону. Цей стиль, проникнувши крізь західноєвропейські мистецькі традиції, і набув місцевих особливостей на перетині різних культур і конфесій.

У Великому князівстві Литовському бароко проявилось в архітектурі, живописі та скульптурі, а також у розвитку сакральних споруд, пов'язаних із діяльністю католицьких й унійних церков. Василіанський ієрархічний чин і єзуїти відіграли ключову роль у поширенні барокових форм, які поєднували західноєвропейські стилістичні прийоми з місцевими традиціями.

Водночас барокова культура в Речі Посполитій відзначалася широким впливом шляхетської ідеології, що проявлялося у розмаїтті стилістичних рішень. Серед них важливе місце займало «сарматське» бароко, яке підкреслювало політичну самобутність і культурну ідентичність шляхти.

В Україні, що перебувала під владою Речі Посполитої та Великого князівства Литовського, бароко отримало виразний розвиток у вигляді «українського», «козацького», «мазепинського» та «василіанського» бароко. Ці стилі поєднували традиції православної та унійної церков з європейським бароковим мистецтвом, що сприяло культурному піднесенню та створенню унікальних художніх цінностей. Важливою

складовою різновидів бароко Східної Європи було також будівництво монастирських комплексів, храмів та освітніх закладів, які стали центрами духовного життя та просвітництва.

Отже, бароко на територіях Великого князівства Литовського та Речі Посполитої відзначалося багатогранністю та синтезом різних культурних впливів. Вони сформували багатий мистецький ландшафт Східної Європи і залишили помітний слід у розвитку європейського мистецтва.

Література:

1. Антонович Д. (1923). Українське мистецтво: конспективний історичний нарис. Прага: Нова Україна. 9–10.
2. Андрусак М. (1991). Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч. Київ: Обереги. 74.
3. Бичко, А. (1992). Теорія та історія світової вітчизняної культури: Курс лекцій. Київ: Либідь. 248–249.
4. Єрошкіна О. (2017). Епоха бароко : навч. посібник / О. О. Єрошкіна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 6–7.
5. Завадський О. (2012). Гетьман І. С. Мазепа як меценат і покровитель Церкви. Сторінки історії: збірник наукових праць, Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського, Випуск 33. Київ: Видавництво НТУУ "КПІ". 22–32.
6. Історія України : підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закл. (1995). І. К. Рибалка. Харків: Основа. 19–25.
7. Історія української культури (2002). Навч. посіб. Київ: МАУП. Бібліограф Т 3. 76–80.
8. Норман Дейвіс (2008). Боже ігрище. Історія Польщі. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 170–173.

9. Наливайко Д. (2003). Бароко. Енциклопедія історії України: У 10 Т. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка. Т. 1: А–В. 192.
10. Подгурська С. (2014). Феномен беларуского бароко: особености архетектурного стиля» Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтва: мат. Міжнароднай навук.-практ. канф. (28–29 лістапада 2013 г., гор. Мінск): У 2 частках. Ч. 1:/ уклад. Н.С. Бункевіч [і інш.]; гал. рэд. А.І. Лакотка; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Мінск: Права і эканоміка. 66–68.
11. Ремешило-Рибчинська О., Знак І. (2017). Стыльові особливості архітектурних ансамблів та комплексів монастирів ЧСВВ у XVIII столітті. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура № 878. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 5–8.
12. Соловійова Ю.О., Мкртчян О.А. (2017). Українське мистецтво в історичному вимірі. Навч.-метод. посіб. Харків: Точка. 35–40.
13. Сас П.М. (2000). «Руська» орієнтація політичної свідомості Адама Кисіля. Український історичний журнал. № 5. 38–44.
14. Самалавічюс С. (1977). Жемчужина барокко (Костел Петра и Павла в Вильнюсе). Вільнюс: Минтис. 5–10.
15. Україна і Польща в період феодалізму (1991). 3б. наук. пр. Київ: Наукова думка. 86–97.
16. Українське бароко та європейський контекст (1991). Київ: Наукова думка. 6–8.
17. Школьна О. (2018). Великосвітські мануфактури князів Радзивіллів XVIII–XIX століть на теренах Східної Європи. Київ: 192.
18. Sarmacja: studium z problematyki słowiańskiej XV i XVI w. (1950). Tadeusz Ulewicz. Kraków: Wydawnictwo Studium Słowiańskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. 211.

References:

1. Antonovych D. (1923). *Ukrainske mystetstvo: konspektyvnyi istorychnyi narys*. Praha: Nova Ukraina. 9–10. [in Czech Republic]
2. Andrusiak M. (1991). *Hetman Ivan Mazepa yak kulturnyi diiach*. Kyiv: Oberehy. 74. [in Ukrainian]
3. Bychko, A. (1992). *Teoriia ta istoriia svitovoi vitchyznianoï kultury: Kurs lektsii*. Kyiv: Lybid. 248–249. [in Ukrainian]
4. Ieroshkina O. (2017). *Epokha baroko: navch. posibnyk / O. O. Yeroshkina; Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova*. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova. 6–7. [in Ukrainian]
5. Zavadskyi O. (2012). *Hetman I. S. Mazepa yak metsenat i pokrovytel Tserkvy. Storinky istorii: zbirnyk naukovykh prats, Kyivskiy politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho, Vypusk 33*. Kyiv: Vydavnytstvo NTUU "KPI". 22–32. [in Ukrainian]
6. *Istoriia Ukrainy: pidruch. dlia stud. ist. f-tiv vyshch. navch. zakl. (1995)*. I. K. Rybalka. Kharkiv: Osnova. 19–25. [in Ukrainian]
7. *Istoriia ukrainskoi kultury (2002)*. Navch. posib. Kyiv: MAUP. Bibliohraf T 3. 76–80. [in Ukrainian]
8. Norman Deivis (2008). *Bozhe ihryshche. Istoriia Polshchi*. Kyiv: Vyd-stvo Solomii Pavlychko «Osnovy». 170–173. [in Ukrainian]
9. Nalyvaiko D. (2003). *Baroko. Entsyklopediia istorii Ukrainy: U 10 T. Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in.; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy*. Kyiv: Naukova dumka. T. 1: A–V. 192. [in Ukrainian]
10. Podhurska S. (2014). *Fenomen belaruskoho baroko: osobenosty arkhitekturnoho styliia» Tradytsyi i suchasny stan kultury i mastatstva: mat. Mizhnarodnai navuk.-prakt. kanf. (28–29 listapada 2013 h., hor. Minsk): U 2 chastkakh. Ch. 1 :/ uklad. N.S. Bunkevich [i insh.]; hal. räd. A.I. Lakotka; Tsäntr dasledavanniaï belaruskai kultury,*

- мовы і літаратуры NAN Беларусі. Мінск: Права і эканоміка. 66–68. [in Belarus]
11. Remeshylo-Rybchynska O., Znak I. (2017). Stylovi osoblyvosti arkhitekturnykh ansambliv ta kompleksiv monastyriv ChSVV u XVIII stolitti. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Arkhitektura № 878. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky. 5–8. [in Ukrainian]
 12. Soloviova Y. O., Mkrtychian O. A. (2017). Ukrainske mystetstvo v istorychnomu vymiri. Navch.-metod. posib. Kharkiv: Tochka. 35–40. [in Ukrainian]
 13. Sas P.M. (2000). «Ruska» oriientatsiia politychnoi svidomosti Adama Kysilia. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. № 5. 38–44. [in Ukrainian]
 14. Samalavichius S. (1977). Zhemchuzhyna barokko (Kostel Petra y Pavla v Vylniuse). Vilnius: Myntys. 5–10. [in Lithuania]
 15. Ukraina i Polshcha v period feodalizmu (1991). 3b. nauk. pr. Kyiv: Naukova dumka. 86–97. [in Ukrainian]
 16. Ukrainske baroko ta yevropeyskyi kontekst (1991). Kyiv: Naukova dumka. 6–8. [in Ukrainian]
 17. Shkolna O. (2018). Velykosvitski manufaktury kniaziv Radzyvilliv XVIII–XIX stolit na terenakh Skhidnoi Yevropy. Kyiv: 192. [in Ukrainian]
 18. Sarmacja: studium z problematyki słowiańskiej XV i XVI w. (1950). Tadeusz Ulewicz. Kraków: Wydawnictwo Studium Słowiańskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. 211. [in Poland]

Citation: Kateryna Enyushina (2025). BAROQUE STYLE IN THE TERRITORIES OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA AND THE POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH IN THE 17TH AND 18TH CENTURIES. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 5(69). doi: 10.26886/2520-7474.5(69)2025.2

Copyright Kateryna Enyushina ©. 2025. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.